Nekropola stećaka kod Presjeke i Žlijeba u okolini Višegrada

Vrelo, god. II, br. 3. 2021.

Lokacija sa stećcima koju ćemo ovdje opisati nalazi se ispod sela Žlijeb, odnosno između naselja Presjeka i Žlijeb u sjevernom dijelu općine Višegrad.

Mirnes Hasanspahić&Jaminko Mulaomerović&Adisa Dževlan

30.10.2021.

Ovaj članak možete čitati i u PDF

PDF

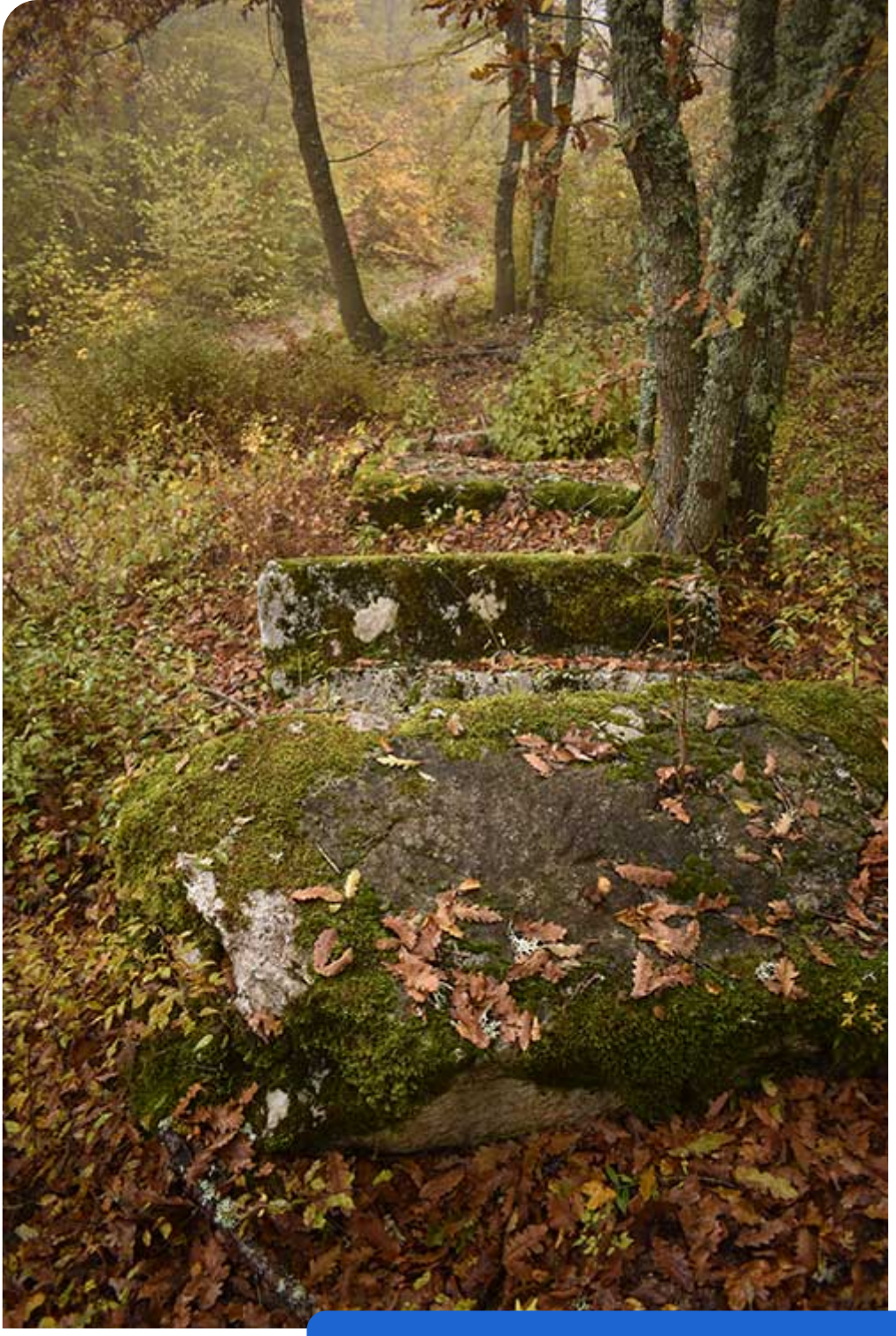
Stećak pod rednim brojem 5, najbogatije ukrašen na nekropoli

Stećak pod rednim brojem 9, sa ukrasom polumjeseca

Dvostruki/dvojni stećak, pod rednim brojem 7

Sjeverni dio nekropole

Stećci su smješteni uz obje strane makadamskog puta koji od Presjeke vodi u Žlijeb. Nekada je to bila jedna cjelina, ali kasnije trasiranjem sadašnjeg puta ili njegovim proširenjem, nekropola je podijeljena. Postoji mogućnost da je prilikom gradnje puta, mašina neke stećke gurnula na stranu ili zatrpala. Stećci su u šumi gdje se vlaga zadržava duže što pogoduje rastu

mahovine. Bez detaljnog skidanja mahovine, uklanjanja ostale vegetacije, otkopavanja humusa do postolja stećka, ne mogu se pouzdano ustanoviti svi ukrasi na stećcima. Neke ukrase smo uspjeli evidentirati, djelomično ili u cijelosti. Ovaj lokalitet, odnosno njive gdje se nalazi nekropola mještani nazivaju Hrašće (ili širi predio Polje). Poredeći sa podacima iz literature, lokacija koju opisujemo odgovara lokaciji (pod br. 18) Carine – selo Presjeka sa 14 stećaka (Bešlagić, 1971. 257.), iako naziv lokacije koji smo zabilježili od usmenih kazivača iz naselja Žlijeb ne odgovara nazivu iz literature, ali mislimo da se radi o toj lokaciji Carine. Mi smo evidentirali ukupno 13 stećaka, vjerovatno je u međuvremenu nekoliko stećaka potpuno uništeno, ne vidi se od humusa i vegetacije ili odneseno sa lokacije. Čišćenjem terena oko stećaka, moći će se preciznije ustanoviti brojnost i karakteristike stećaka.

Dio nekropole koji se sa lijeve strane puta idući od Presjeke ka Žlijebu:

1. Stećak u obliku ploče, na krovnoj strani ima dvije zakrivljene linije u obliku polumjeseca, kao početak izrade nekog ukrasa. Ne može se pouzdano tvrditi šta predstavlja ovaj ukras. Orijentacija I-Z, tj. okomito na put.
2. Sanduk, obrastao mahovinom. Orijentacija I-Z.
3. Sanduk sa postoljem, obastao u mahovinu, malo nakrivljen na jednu stranu. Orijentacija I-Z.
4. Sanduk, Orijentacija I-Z sa malim odstupanjem
5. Sljemenjak, oboren na bočnu stranu, vjerovatno od strane pljačkaša grobova. Udaljen je oko 10 m u odnosu na skupinu prva četiri stećka. Ukrašen je na užim čeonim stranama. Svi vidljivi ukrasi su izvedeni

ispupčeno. Postolje je uništeno, samo je ostao ostatak postolja koji strši uz zapadnu čeonu stranu, što izgleda malo čudno i može na prvi pogleda da malo zavara da izgleda kao neka čudna pojava u obliku stećka. Moguće je da je postolje odvojeno i odneseno za neku sekundarnu upotrebu. Zbog utonuća ukrasi se ne vide u cijelosti. Ovaj ukras se može svrstati u krstove, iako ne postoji sličan ukras krsta (Wencel, 1965. 90-125.). Vodoravni krakovi su povijeni ka gore, dok je gornji uspravni krak u sredini proširen i liči na laticu cvijeta. Iznad ovog ukrasa nalazi se jedna trokraka mala rozeta izvedena ispupčano kao i krst, tako na obje strane stećka gdje su ukrasi. Rozeta je postavljena iznad krsta, ali lijevo i na drugoj strani desno od krsta, vjerovatno na suprotnim stranama simetrično postoji ista rozeta, a koja se sada ne vidi zbog visine humusa. Orijentacija stećka je I-Z.
6. Sanduk, obrastao mahovinom. Orijentacija S-J. Također, udaljen oko 10 m odnosu na skupinu prva četiri stećka. Čišćenjem terena će se moći ustanoviti da li na ovom prostoru od oko 10 m udaljenosti ima još stećaka koje je prekrio humus i vegetacija ili grobnih mjesta koji su samo ograđena kamenom.

Dio nekropole koji se sa desne strane puta idući od Presjeke ka Žlijebu:

7. Dvostruki/dvojni stećak, kombinacija sljemenjak i sanduk. Izrađen od jednog kamena. Obrastao mahovinom. Na jednoj čeonoj strani može se primijetiti da je urezanom linijom naznačeno razdvajanje na dvije polovine. U literaturi gdje je evidentirana ova mala nekropola nije naglašeno da je jedan od stećaka dvostruki (Bešlagić, 1971. 257.). Već smo ranije utvrdili i u literaturi i na terenu, da ovaj specifični oblik stećaka nije posebno tretiran. Orijentacija stećka je I-Z.
8. Sljemenjak sa postoljem, obrastao mahovinom. Iako je fino obrađen, nema na sebi ukrasa. Orijentacija stećka je I-Z.
9. Sljemenjak sa postoljem, ima ukras polumjeseca, ukras urađen ispupčeno, postavljen na sredini duže bočne strane stećka. Orijentacija stećka je S-J.

10. Ploča ili sanduk sa postoljem, oštećen, možda čak da je gornji dio odvojen odnesen za sekundaru upotrebu ili ostavljen pored. Dio koji smo evidentirali kao stećak pod rednim brojem 11 bi mogao odgovarati da je odvojeni gornji dio sanduka. Skidanjem mahovine i uzimanjem dimenzija moći će se pouzdanije ustanoviti.
11. Dio koji navodimo uz prethodni stećak. Orijentacija ovog komada kamena odstupa od orijentacije I-Z, tako da je moguće odvojen od prethodnog stećka i ostavljen tu.
12. Sljemenjak sa postoljem oboren na bočnu stranu. Na stranama koje su vidljive nema ukrasa.
13. Ploča, oštećena, djelomično vidljiva.

Literatura i internet:

Bešlagić Š., 1971. Stećci – kataloško-topografski pregled. Sarajevo: ”Veselin Masleša”, str. 257.

Hasanspahić M., 2015. Kakvi su to dvostruki/dvojni stećci. BhDOCumentary naučno-popularni internet magazin, objavljeno: 17.3.2015., dostupno na: https://www.bhdocumentary.ba/arhiva/index.php/mramorje/146-kakvi-su-to-dvostruki-dvojni-stecci

Wenzel M., 1965. Ukrasni motivi na stećcima. Sarajevo: ”Veselin Masleša”, str. 90-125.

Sva prava zadržana. Sadržaji objavljeni na časopisu Vrelo mogu se prenositi uz obavezno navođenje izvora i

linka na orginalni tekst. Časopis Vrelo ima dodjeljen ISSN broj: ISSN 2712-1313